

אסתר פרק א'

1) בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשה נח ד"ה [מאה שנה ועשרים]

[מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים] ר' עקיבה היה דורש והציבור מתנמנם, ביקש לעוררו, אמר מה ראת אסתר שתמלך על קכ"ז מדינה, אלא תבוא אסתר שהיא בת בתה שלשרה שחיית מאה וכ"ז ותמלך על קכ"ז מדינה.

2) ספר תורת חיים על סנהדרין דף עז/ב

דאיתא התם רבי עקיבא היה יושב ודורש אמר מה ראתה אסתר שתמלך על מאה ועשרים ושבע מדינה אלא אמרה תבא אסתר שהיא בת בתה של שרה שחייתה מאה ועשרים ושבע שנים ותמלך על מאה ועשרים וז' מדינות לכאורה תימה דמה ענין קכ"ז מדינות לקכ"ז שנים שחייתה שרה. ועוד אמאי זכתה למלכות בזכותה של שרה דוקא ולא בזכות שאר אמהות. ועוד דקאמר מה ראתה אסתר שתמלך וכי' אטו בדידה הוה תליא מילתא והלא באונס לקחיה כמ"ש ותלקח אסתר:

לכך נראה דהכי קאמר מה ראתה אסתר שתמלך דכיון דצנועה גדולה ונביאה היתה אמאי לא מסרה נפשה שלא תבעל לעובד כוכבים משום חומרא א"נ כדפריך הכא דכיון דפרהסיא הואי היה לה למסור נפשה וכי רוצה היתה שתמלך וכי' ולית לה שינויא דאביי ורבא. ומשני אלא תבא אסתר שהיא בת בתה של שרה שחייתה קכ"ז שנים וכי'. משום דהא דכתב לן רחמנא מספר שנותיה של שרה מופנה היא לגמרי דאע"ג דאשכחן דכתב לן מספר חיי אנשים חשובים כגון שנות האבות ומשה ואהרן לוי עמרם וקהת מכל מקום לא אשכחן בשום מקום דכתב לן רחמנא מספר שנותיה של שום אשה דאפילו ברחל ומרים שנכתב מיתתן לא נכתב מספר שנותן ולא בשום אשה ואם כן למה זה נמנו שנותיה של שרה ונראה דהך קושיא הוה קא קשיא לה לאסתר כי נביאה היתה וגדולה בחכמה וכיון שבא מעשה זה לידה שרצו להמליכה על קכ"ז מדינות אמרה ודאי מאת ה' היא זאת דלא נכתב ייתור זה בתורה מספר שנותיה של שרה אלא כדי ללמוד הימנו בדרך גזירה שוה קכ"ז מקכ"ז לומר לך שתעמוד אחת מבנותיה ותמלך על קכ"ז מדינות בזכות שרה שחייתה קכ"ז שנים. והשתא ודאי לאו בחיי שנותיה תליא מילתא דאין ענין זה לזה אלא הכתוב בא לומר דמלכותה של אסתר בזכותה של שרה הוה וזה ילפינן מייטורא דקכ"ז כמו גזירה שוה כלומר הרי כאן קכ"ז מדינות ונאמר להלן קכ"ז שנים מה להלן שרה אף כאן שרה והשתא ניחא הא דכתב שנה שנה בכל כלל וכלל משום דהתם נמי כל חדא באפיה נפשיה נדרש דאמרינן במסכת מגילה שבע ועשרים ומאה מדינה בתחילה לא מלך אלא על שבע ואח"כ נוסף עליהם עשרים ואח"כ נוסף עליהן מאה והוי דומיא דשנותיה של שרה שכל אחד נדרש לעצמו כדפי' רש"י נמצא דהוי כמו גזרה שוה: ...

ואולי אסתר בת גילה דשרה היתה שכל מעשיה דמין להדדי זאת נלקחה באונס אל המלך וזאת נמי נלקחה באונס אל המלך שרה מסרה עצמה לכך כדי שתציל את אברהם וכן אסתר שתציל את ישראל. וכשם ששרה היתה מולכת בכל העולם שהושוו כל העובד כוכבים ומזלות והמליכו את אברהם עליהם כדאיתא במדרש וכן אסתר היתה מולכת מהודו ועד כוש דהיינו מסוף העולם עד סופו כדאיתא במגילה. וכשם ששרה היתה נקראת יסכה על שם שהכל היו סוכין ביפיה ושהיתה סוכה ברוח הקדש כך אסתר היו הכל סוכין ביפיה שנאמר ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל רואיה שהיו הכל רואין וסוכין בה כדאיתא במדרש והיתה סוכה ברוח הקדש כדאיתא במגילה ותלבש אסתר מלכות שלבשה רוח הקדש כמו ורוח לבשה את עמשא. מה שרה לא רצתה לגלות על אברהם מה הוא לה עד לאחר שנעשה לה הנס כך אסתר לא הגידה על מרדכי מה הוא לה עד לאחר הנס. וכשם שנתוספה ה"א לשרה ככה לאסתר שהיו הכל קוראין אותה אסתר על שם סהרא כדאיתא במגילה שהיתה דומה ללבנה ביפיה ועוד דהלבנה מקבלת אורה מן החמה ואסתר נמי קבלה שפע יופיה משרה בת גילה שהיתה דומה לחמה ולכך הבהיקה כל ארץ מצרים ביפיה כשפתחו התיבה כדאיתא במדרש רבה:

3) תרגום יונתן על מגילת אסתר פרק א פסוק ב

ביומיא האנון כד בעא מלכא אחשורוש למיתב על כורסי מלכותא דשלמה דאשתבא מן ירושלם על יהודי דשישק מלכא דמצרים וממצרים אשתבא על ידוי דסנחריב ומן ידוי דסנחריב אשתבא על ידוי דחזקיה ותב לירושלם ותוב מן ירושלם אשתבא על ידוי דפרעה חגירא מלכא דמצרים וממצרים אשתבא על ידוי דנבוכדנצר ונחת לבבל וכד צדא כורש מדאה ית בבל אחתיה לעילם ובתר כן מלך אחשורוש ובעא למיתב עלוהי ולא הוה יכיל ושרד ואייתי ארדיכלין מן אלכסנדריא למעבד כותיה ולא יכילו עבדו אוחרן ארע מיניה ארדיכלין בשושן בירנתא

4) אסתר רבה (וילנא) פרשה ב

א בהראותו את עושר כבוד מלכותו... מהיכן העשיר אותו רשע, אמר ר' תנחומא נבוכדנצר שחיק מחיק סיגל כל ממונו של עולם, והיתה עינו צרה בממונו, כיון שנטה למות אמר מה אני אניח כל ממון זה לאויל עמד וגזר ועשה ספינות גדולות של נחשת, מילא אותן ממון וחרפר והטמינם בפרת והפך פרת עליהן ויום שעמד כורש וגזר שיבנה בית המקדש גילה אותן הקב"ה הה"ד (ישעיה מ"ה) כה אמר ה' למשיחו לכורש אשר החזקתי בימינו לרד לפניו גוים וגו' ושערים לא יסגרו וכתוב בתריה ונתתי לך אוצרות חשך ומטמוני מסתרים וגו'.

5) תרגום יונתן על מגילת אסתר פרק א פסוק ה

ובאשלמות יומי משתיא האלין עבד מלכא לכל עמא בית ישראל דאשתכחו חיביא בשושן בירנתא דאתמניאו עם ערלאין דירי ארעא למן רבא ועד זעירא משתיא שבעא יומין

6) ספר יערות דבש - חלק שני - דרוש ב

נראה דכך הפירוש, דסעודתו התחילה בניסן, ואילו כל ששה חדשים מניסן עד תשרי שלמים, היו נשלמים בתחלת תשרי, אבל לפי קביעות וסדר המולדות, שלשה חסירים ושלשה מלאים, א"כ נשלמו בג' תשרי, הוסיף עליהם ז' ימי משתה, שאחר כך נשלם יום השביעי, כטוב לבו ביין, ביום הכפור, ואז היו ישראל מתענים, ולכך טוב לב המלך ביין, ולב ישראל לא טוב כי התענו, ולכך לא ידע במה יפתם, כי אילו היו אוכלים ושותים, היו נפתים בזנות כמ"ש במדרש, אבל ביום הצום הקדוש שפירשו מזה, חשב מחשבות להביא ושתי ערומה, ואילו היתה ושתי באה ערומה, עדיין היו אומרים השרים אנשי זימה, אולי נשים אחרות גם כן יפות ערומות, והיו נשים אחרות גם כן באות כמבואר במדרש, ומזה היה ח"ו לבבם נפתה לתור אחר עיניהם ולזנות ביום הקדוש, וזהו היה פרי מגמתו, וה' ברוב חסדו וטובו לבית ישראל, היפר עצתם, ולכך נקרא פורים, וזהו יום כפורים, כי זהו הנס פורים היה עיקר הנס שעשה לנו הקב"ה ביום הכפורים, שלא נטמאו ישראל בזנות, כי עצתו היתה כעצת בלעם בעצת שיטים

7) אסתר רבה (וילנא) פרשה ז י"ג

אמר רבי יצחק נפחא המן הרשע בעלילה גדולה בא על ישראל הה"ד ובמלאת הימים האלה עשה המלך לכל העם הנמצאים בשושן הבירה וגו' ואין העם האמור כאן אלא ישראל הה"ד (דברים ל"ג) אשריך ישראל מי כמוך עם נושא בה' וגו', אמר המן לאחשורוש אלהיהם של אלו שונא זמה העמד להם זונות ועשה להם משתה וגזר עליהם שיבואו כולם ויאכלו וישתו ויעשו כרצונם שנאמר לעשות כרצון איש ואיש, כיון שראה מרדכי כך עמד והכריז עליהם ואמר להם לא תלכו לאכול בסעודתו של אחשורוש שלא הזמין אתכם כי אם ללמד עליכם קטיגוריא כדי שיהא פתחון פה עם מדת הדין לקטרג עליכם לפני הקב"ה ולא שמעו לדברי מרדכי והלכו כולם לבית המשתה, א"ר ישמעאל שמונה עשר אלף וחמש מאות הלכו לבית המשתה ואכלו ושתו ונשתכרו ונתקלקלו, מיד עמד שטן והלשין עליהם לפני הקב"ה ואמר לפניו רבונו של עולם עד מתי תדבק באומה זו שהם מפרישין לבבם ואמונתם ממך, אם רצונך אבד אומה זו מן העולם, כי אינם באים בתשובה לפניך, אמר הקב"ה תורה מה תהא עליה, אמר לפניו רבש"ע תסתפק בעליונים וגם השוה דעתו למחות את ישראל, באותה שעה אמר הקב"ה למה לי אומה שבשבילה הרבית אותותי ומופתים לכל הקמים עליהם לרעה (דברים ל"ב) אשביתה מאנוש זכרם מיד אמר הקב"ה לשטן הבא לי מגילה ואכתוב עליה כלייה, באותה שעה הלך השטן והביא לו מגילה וכתב עליה מיד יצתה התורה בבגדי אלמנות ונתנה קולה בבכי לפני הקב"ה וגם מלאכי השרת צעקו לקול בכייתה, ואמרו לפניו רבש"ע אם ישראל בטלים מן העולם אנו למה אנו צריכין בעולם...

8) תרגום יונתן על מגילת אסתר פרק א פסוק ז

ופקיד לאשקאה יתהון במני דהבא דבית מקדשא דאייתי נבוכדנצר רשיעא מן ירושלם

9) חידושי הרמב"ן מסכת מגילה דף יא עמוד ב

אסתר פרק א'

היכי אפיק מאני דבי מקדשא ואשתמש בהו והלא בימי כורש כבר העלו אותם כדכתיב (עזרא א' ז') והמלך כורש הוציא את כלי בית ה' אשר הוציא נבוכדנצר מירושלם ויתנם בבית אלהיו ויוציאם כורש מלך פרס על ידי מתרדת הגזבר ויספרם לששבאצר הנשיא ליהודה וכתיב הכל העלה ששבאצר עם העלות הגולה מבבל לירושלם. וי"ל ולתרץ... וענין הכלים הללו שאחשורוש נשתמש בהם היה לפי שנבוכדנצר בגלות הראשון לקח מקצת כלים של בית המקדש ולא כולם, דכתיב (דניאל א' ב') ויתן ה' בידו את יהויקים מלך יהודה ומקצת כלי בית האלקים ויביאם ארץ שנער בית אלהיו ואת הכלים הביא בית אוצר אלהיו, והם היו ששלח כורש במעלה הראשונה דכתיב (עזרא שם) ויתנם בבית אלהיו ויוציאם כורש כו' לפי שנתמלאו להם שבעים שנה, אבל שאר הכלים נשארו בבית המקדש עד החורבן ולקח אותם נבוזראדן... ובאלו הכלים הנותרים בהם (ש)נשתמש אחשורוש והשטן רקד ביניהם שצמח להרוג ושתי כדי שתבא גאולה לישראל ע"י אסתר.

10 תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יב עמוד א

לעשות כרצון איש ואיש, אמר רבא: לעשות כרצון מרדכי והמן, מרדכי - דכתיב איש יהודי, המן - איש צר ואויב.

11 רש"י מסכת מגילה דף יב עמוד א

כרצון מרדכי והמן - הם היו שרי המשקים במשתה.

12 תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יב עמוד ב

ביום השביעי כטוב לב המלך ביין, אטו עד השתא לא טב לביה בחמרא? אמר רבא: יום השביעי שבת היה, שישראל אוכלין ושותין, מתחילין בדברי תורה ובדברי תשבחות. אבל אומות העולם שאוכלין ושותין - אין מתחילין אלא בדברי תיפלות. וכן בסעודתו של אותו רשע, הללו אומרים: מדיות נאות, והללו אומרים: פרסיות נאות. אמר להם אחשורוש: כלי שאני משתמש בו אינו לא מדיי ולא פרסי אלא כשדיי, רצונכם לראותה? - אמרו לו: אין, ובלבד שתהא ערומה. שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו. מלמד שהיתה ושתי הרשעה מביאה בנות ישראל ומפשיטן ערומות ועושה בהן מלאכה בשבת. היינו דכתיב אחר הדברים האלה כשך חמת המלך אחשורוש זכר את ושתי ואת אשר עשתה ואת אשר נגזר עליה, כשם שעשתה - כך נגזר עליה.

13 תוספות רא"ש על מגילה דף יב/ב

ומפשיטתן ערומות. לאו דוקא ערומות ממש אלא מפשיטתן עדיהן שלובשות לכבוד שבת:

14 אסתר רבה (וילנא) פרשה ג

אשר למלך אחשורוש, ר' יודן ור' לוי בשם ר' יוחנן כל מקום שנאמר במגלה זו למלך אחשורוש במלך אחשורוש הכתוב מדבר וכל מקום שנאמר למלך סתם משמש קדש וחול.

15 מלבי"ם על אסתר (פירוש אסתר) פרק א פסוק יא

תכלית מטרת חפצו להראות העמים והשרים שלא לקחה בעבור יחוסה רק בעבור יפיה כי טובת מראה היא שאם היה לוקחה בעבור יחוסה ובעבור שע"י זכה למלכות לא יתכן שיראה את יפיה, כי הלא בין יפה בין כעורה היה לוקחה אחר שעמה לקח חבל המלוכה, והלא זה בזיון אל המדינות אם מראה יפיה, כאלו היופי חשוב יותר מן המלכות שהשיג על ידה, אבל בזה גלה כי אין מחשיב אותה למלכה מצד עצמה, וזכה בהמלכות מצד עצמו בכחו וגבורתו, ובזה רצה להגיע לחפצו למלוך מלוכה בלתי מוגבלת:

16 תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יב עמוד ב

ותמאן המלכה ושתי, מכדי פריצתא הואי, דאמר מר: שניהן לדבר עבירה נתכוונו, מאי טעמא לא אתאי? אמר רבי יוסי בר חנינא: מלמד שפרחה בה צרעת במתניתא תנא: [בא גבריא אל ועשה לה זנב].

17 תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יב עמוד ב

ויאמר המלך לחכמים, מאן חכמים - רבנן, ידעי העתים - שיודעין לעבר שנים ולקבוע חדשים. אמר להו: דיינוה לוי - אמרו: היכי נעבד? נימא ליה: קטלה - למחר פסיק ליה חמריה ובעי לה מינן. נימא ליה: שבקה - קא מזלזלה במלכותא. אמרו לו: מיום שחרב בית המקדש וגלינו מארצנו ניטלה עצה ממנו, ואין אנו יודעין לדון דיני נפשות. זיל לגבי עמון ומואב

18 תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יב עמוד ב

תנא: ממוכן זה המן

19 תוספות מסכת מגילה דף יב עמוד ב

ממוכן - יש מדרש שהיה דניאל

20 אסתר רבה (וילנא) פרשה ד - ו

ר' יוחנן אמר תלתא אמוראין חד אמר ע"י שהיתה מסטרותו בקורדקין שלה על פניו לכאן ולכא, וחרינא אמר ע"י שלא הזמינה את אשתו לסעודת נשים, וחרינא אמר ע"י שהיתה לו בת והיה מבקש להשיאה למלכות, מאן דאמר ע"י שהיתה מסטרותו בקורדקין שלה על פניו לכאן ולכאן שאמר לא על המלך לבדו עותה ושתי המלכה, ומאן דאמר ע"י שלא הזמינה את אשתו לסעודת נשים שאמר כי יצא דבר המלכה על כל הנשים להבזות בעליהן בעיניהן הדא היא דלא הות תמן מאן דאמר ע"י שהיתה לו בת והיה מבקש להשיאה למלכות שאמר ומלכותה יתן המלך לרעותה הטובה ממנה.

21 תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יב עמוד ב

אמר רבא: אלמלא אגרות הראשונות לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט. אמרי: מאי האי דשדיר לן להיות כל איש שרר בביתו? פשיטא: אפילו קרחה בביתה פרדשכא ליהוי!